

М. Ю. Шевченко,

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ

ПОЗИЦІОНУВАННЯ АВТОРСЬКОЇ ІНСТАНЦІЇ В МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ ІНФОРМУВАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті розглядаються основні комунікативні іпостасі мовця у висловленні в сучасному французькому медійному дискурсі з інформувальною домінантою. Констативна позиція забезпечує фактографічність висловлень автора. Позиція оповідача-спостерігача ситуації дозволяє передати суб'єктивне сприйняття дійсності людиною. На позиції комунікативного медіатора автор опиняється при введенні чужого мовлення. Позиція аргументатора є більш рідкісним явищем для статей інформувального спрямування і дозволяє автору зробити помітною свою присутність у тексті статті завдяки висунуттю тези та її аргументації.

Ключові слова: медійний дискурс інформувального спрямування, авторська інстанція, констатація, медіація, аргументація.

ПОЗИЦИОНИРОВАНИЕ АВТОРСКОЙ ИНСТАНЦИИ В МЕДИЙНОМ ДИСКУРСЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

В статье рассматриваются основные коммуникативные ипостаси автора в высказывании в современном французском медийном дискурсе информационной направленности. Констатирующая позиция обеспечивает фактографичность высказываний автора. Позиция повествователя-наблюдателя ситуации позволяет передать субъективное восприятие действительности человеком. На позиции коммуникативного медиатора автор оказывается при введении чужой речи. Позиция аргументатора есть более редким явлением для статей информационной направленности и позволяет автору сделать заметным свое присутствие в тексте благодаря выдвигению тезиса и его аргументации.

Ключевые слова: медийный дискурс информационной направленности, авторская инстанция, констатация, медиация, аргументация.

THE POSITIONING OF AN AUTHOR'S SUBJECT IN THE INFORMATION KIND OF MEDIA DISCOURSE

The paper discusses main communicative author roles in the modern French information media discourse. There were analyzed the positioning types of an author's subject in the information kind of articles. The constation position assures factual character of the author propositions. The narrator-observer position lets transmit author's subjective perception of the reality. The author's subject appears on the communicative mediator position introducing the speech of the others. Its implicit presence can be revealed at the level of the introductive verbs choice for the quotation sequence and also in the use of the verbalization of performative orientation of the other person speech. The argumentation position is more rare for the information articles and lets the author make his presence in the text more visible thanks to the thesis introducing and its argumentation.

Key words: information media discourse, author instance, constation, mediation, argumentation.

Функціонально-рольові іпостасі мовця, зокрема, у дискурсі мас-медіа, досліджувались такими науковцями як В. Б. Бурбело, Т. Г. Добросклонська, А. О. Негришев, Г. Я. Солганік, П. Шародо, Д. Менгено та ін. Зокрема, медійний дискурс з інформувальною домінантою представляє з цієї точки зору окремий науковий інтерес. Адже з огляду на лінгвокомунікативні особливості, що визначають його як такий, даний різновид медійного дискурсу накладає певні обмеження на можливість авторського урізноманітнення власної комунікативної ролі. Тому актуальною постає необхідність описання лінгвопрагматичних особливостей позиціонування авторської інстанції у статтях інформувального спрямування. Новизна даного дослідження полягає у виділенні основних ролей мовця у висловленні в сучасному французькому медійному дискурсі з інформувальною домінантою.

У медіадискурсі з інформувальною домінантою автор зазвичай не з'являється в різноманітних іпостасях, у його розпорядженні лише кілька універсальних позицій, які забезпечують способи подачі інформації, що різняться фокусом зору на ситуацію. Тож в тексті статті автор може себе виявляти як звичайний констататор факту, оповідач-спостерігач ситуації, комунікативний медіатор або аргументатор.

1. Позиція констататора факту. Медійний дискурс з інформувальною функцією вирізняється з-поміж інших домінуванням у ньому змістово-фактуальної, об'єктивної інформації. Власне такий зміст мовлення і визначає його форму, яка має бути констативною, стандартизованою і безособовою. Ці фактори змушують автора стерти сліди будь-якої своєї присутності, щоб максимально відповідати делокутивній позиції констататора факту.

Це класична позиція для автора статті інформувального спрямування, визначена рамками жанру. Вона складає основу фокусу, в якому розташована вся нарративна матриця статті, тому що це єдина допустима позиція для безстороннього представлення змістово-фактуальної інформації, яка характеризується експліцитністю, моносемічним значенням, істинною, несуперечливою структурою судження. Саме з позиції констатування, або твердження, автор може екстеріоризувати відносно об'єктивні пропозитивні знання про певну подію і надати їм модально нейтрального мовленнєвого втілення.

Під констатацією ми розуміємо мовленнєву актуалізацію пропозитивної структури відносно об'єктивного знання про подію чи ситуацію, яка найчастіше набуває форми стверджувального суб'єктно-предикатного речення, як-от: *A l'aéroport de Lyon-Saint-Exupéry, 24 vols (14 au départ et 10 à l'arrivée pour Clermont-Ferrand, Lorient, Venise, Biarritz, Milan, Bologne, Metz, Bruxelles) sont d'ores et déjà annoncés annulés pour vendredi* [3].

Констативний тип мовлення забезпечує фактографічність авторських висловлень, при цьому має бути задоволена дуже важлива умова – речення повинні бути вільними від суб'єктивного модусу. Оскільки кожне фактографічне висловлення знаходиться в об'єктивній модусній рамці «Відомо, що...», то ця модальність передбачає неопцінність як обов'язкову ознаку фактографічних висловлень [2].

Даному типу позиціонування автора зазвичай надається перевага у певних елементах статті, таких як заголовки і лід. Для заголовку як пропозитивної есенції дійсно найбільше пасує констативна форма: *Microsoft enregistre la première perte trimestrielle de son histoire* [6]. Автор майже завжди виступає у якості констататора факту також у ліді, функція якого – компресувати в собі головний зміст подій, про які повідомляється: *La sonde Mars Express de l'Agence spatiale européenne vient d'effectuer, le 9 janvier 2011, un survol à moins de 100 kilomètres de Phobos, l'une des deux «lunes» de la planète Rouge* [8].

Також це єдиний стандартизований тип мовлення, який допускається в депешах інформаційних агентств.

2. Позиція оповідача-спостерігача ситуації. Дискурс інформувального спрямування має бути позбавленим ознак хронотопу мовця, але іноді автор навмисне вводить у текст елементи, що свідчать про його особисту присутність при

перебігу подій, про які йдеться. Зазвичай це прийом спеціальних кореспондентів, які по завданню редакції побували на певному місці подій для особистого здобування інформації. Тому маркерами даної авторської позиції є елементи суб'єктивного сприйняття дійсності людиною, яка особисто спостерігала конкретні дії, ознаки предметів навколишнього середовища за схемою «*moi – ici – maintenant*». Це обов'язкова наявність лексики, що позначає видиме, чуване, сприймане дотиком сторону позамовної дійсності. Наприклад: *C'est un brouhaha d'arbres déracinés, de feuillages écrasés et de moteur vrombissant. Dans cette parcelle de Saint-Vincent de Paul, bourgade des Landes, une abatteuse est à l'œuvre : d'un coup sec, l'immense main articulée de l'engin, équipée de lames, couteaux et rouleaux, saisit le tronc d'un pin maritime et le sectionne à la base. Puis, en un tour de rotor, elle l'incline, l'ébranche et le tronçonne en morceaux réguliers. Une minute plus tard, les grumes – troncs d'arbres sans branches, mais avec l'écorce – gisent au sol, tandis que la machine se dirige déjà vers un autre cible* [7].

Спеціальний кореспондент Одрі Гаррік, яка особисто вирушила на лісозаготівче підприємство до містечка Сен-Венсан де Поль з тим, щоб з'ясувати, у чому полягають проблеми даного сектору, виражає свою точку зору на ситуацію за допомогою сигналів присутності автора: лексики слухового сприйняття: *un brouhaha d'arbres déracinés, de feuillages écrasés, le moteur vrombissant, un coup sec*; дієслів, що позначають конкретні дії, які спостерігає автор тут і зараз: (*une abatteuse*) *saisit, sectionne, incline, ébranche, tronçonne, se dirige*.

Кореспондент, що був присутній на дефіле Діор, також передає не логічно осмислену ситуацію, а ту, яку він спостерігав. Тут більшу роль відіграє зорове сприйняття: *Lunettes noires, talons hauts et tenues extravagantes étaient de rigueur vendredi après-midi au 79 rue de Varenne* [9].

Автор використовує прикметники, що позначають емпіричні ознаки, які ним спостерігаються, тобто колір, форму, розмір, матеріал предмету тощо. Лексика, що відображає сферу спостереження, свідчить про присутність автора і при описанні зовнішності людей, які прийшли на показ: *Igor, 21 ans, venu tout spécialement habillé en peau de bête, perché sur des talons hauts et une pancarte «The King is gone» à la main* [9].

Всі ці елементи безумовно носять суб'єктивно-оцінний характер і виконують експресивну функцію в тексті. Автор статті інформувального спрямування в ролі оповідача-спостерігача намагається візуалізувати для адресата своє фізичне бачення ситуації, мале зображення людей і предметів, але суб'єктивне.

3. Позиція комунікативного медіатора. За логіко-лінгвістичною традицією пропозиція розглядається як бінарна структура, яка має два логічних компоненти, концепцію яких запропонував Ш. Баллі : диктум – об'єктивна константа і модус – суб'єктивний оцінний елемент [1]. Не дивлячись на те, що медіадискурс інформувального спрямування переважно орієнтовано на об'єктивізацію висловлень, у ньому все ж знаходять відбиток і елементи соціальної та особистісної оцінності, щоправда, їхня роль є другорядною. Суб'єктивна позиція автора може виражатися вербальними, а також невербальними засобами. Наприклад, відбір матеріалу для статті відбувається вже під впливом певної прагматичної настанови з боку автора.

Сліди модусу або «відтінків волі та почуттів» автора можна виявити на різних рівнях тексту, наприклад, лексичному. Навіть у такому здавалося б непридатному для введення оцінних елементів відрізу медіатексту як секвенція цитування можна знайти сигнали присутності автора. Ми виділили наступні основні маркери авторської присутності у секвенції цитування: інтродуктивні дієслова, що вводять мовлення іншого, та прийом вербалізації перформативного спрямування висловлення іншого.

Вводячи мовлення іншої людини, автор самостійно обирає інтродуктивне дієслово на позначення типу мовленнєвого акту, тим самим задаючи вектор сприйняття аудиторією слів мовця. Це такі дієслова як *prévenir, conclure, ajouter, se réjouir* etc. Зокрема, нами було виділено певні групи, а саме рефлексиви, декларативи, риторитиви і експресиви. Семантика цих ввідних дієслів розкриває справжню прагматичну інтенцію мовця або вказує на його емоції.

Авторська присутність може виявлятися також у самостійному резюмуванні чужого мовлення безпосередньо перед цитацією. Автор ніби конденсує зміст мовленнєвого акту іншої людини у власному висловленні. Цей прийом вербалізує перформативне спрямування мовленнєвого акту іншого, уточнює його комунікативну мету, підводить його перформативний підсумок:

Takfarinas Chabane écarte le soupçon de non objectivité: «Les questions sont basées sur 30 entreprises réelles qui ont relocalisé leur production, par le cabinet Sémaphores. Si c'est contre l'intérêt de la société, le logiciel expliquera que ce n'est pas le moment de relocaliser» [5].

4. Позиція аргументатора. Іноді автор, інформуючи про певний стан речей, висловлює якусь тезу і старається підкріпити її аргументами. Цей прийом більш властивий аналітичній журналістиці, але, як показало спостереження, до його використання вдаються і в статтях інформувального спрямування. Звичайно, оскільки будь-яка аргументація є суб'єктивною, це робить експліцитним присутність автора в тексті статті.

У наступному прикладі після презентації тези *La couronne d'Angleterre paraît plus solide aujourd'hui qu'elle ne l'a jamais été* автор розгортає аргументацію, яка має підтвердити і довести цю тезу:

La couronne d'Angleterre paraît plus solide aujourd'hui qu'elle ne l'a jamais été. Tout d'abord, les efforts de modernisation lancés dans la foulée de la mort tragique de la princesse Diana, le 31 août 1997, ont porté leurs fruits. La mutation de la monarchie s'est accompagnée d'une réforme institutionnelle visant à une plus grande démocratisation. La fin de la primogéniture masculine dans l'accession au trône, la séparation grandissante de l'Eglise et de l'Etat, la levée des interdits pesant sur la minorité catholique et la rénovation de la Chambre des Lords témoignent de cette transformation [4].

Обґрунтовуючи тезу про те, що позиції англійської монархії здаються такими міцними як ніколи, автор наводить цілий набір аргументів: влада була модернізована, було проведено інституційну реформу задля демократизації суспільства, перестало діяти чоловіче першорядне право вступати на трон, відбулося розділення держави й церкви, оновилась палата лордів. Все це є об'єктивні зміни в житті суспільства, але висновки з них є суб'єктивними, бо належать автору. Тобто теза несе в собі ознаки суб'єктивності, тим паче в контексті вживання модального дієслова *paraître*.

У тому і полягає різниця між висунанням тез в аналітичній та інформаційній журналістиці: журналіст-аналітик може представляти різноманітні суб'єктивні гіпотези про стан суспільства і не обґрунтовувати їх, у рамках аналітичних жанрів такі здогадки мають право на існування. Зовсім по-іншому це відбувається в інформаційних статтях. Щоб інформувальний текст міг повністю відповідати рамкам жанру, автор, по-перше, має висувати тезу, максимально наближену до реального стану речей, і, по-друге, одразу ж наводити беззаперечні аргументи на її підтвердження.

Подальші перспективи наукового пошуку вбачаємо у вивченні лінгвопрагматичних особливостей позиціонування авторської інстанції в інших жанрах медійного дискурсу та інших різновидах дискурсу.

Література:

1. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли. – М. : УРСС, 2001. – 392 с.
2. Дроняева Т. С. Информационный подстиль / Т. С. Дроняева // Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования : [уч. пособие] / под ред. М.Н. Володина. – М. : Изд-во МГУ, 2003. – С. 290–326.
3. 20 minutes. Préavis de grève dans le transport aérien français [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.20minutes.fr>.
4. La Croix. Le Monde Royaume-Uni : les Windsor, ou l'art de se réinventer. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.la-croix.com>.
5. La Croix. Le gouvernement propose un logiciel pour inciter les patrons à relocaliser. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.la-croix.com/Actualite/Economie-Entreprises/Economie/Le-gouvernement-propose-un-logiciel-pour-inciter-les-patrons-a-relocaliser-2013-07-23-989663>.
6. Le Monde du Jeudi 19.07.12. Microsoft enregistre la première perte trimestrielle de son histoire.
7. Le Monde du Lundi 21.07.14. La France exporte de plus en plus son bois en Chine.
8. Libération. Lundi 24.01.11. Mars Express zoome sur Phobos.
9. Libération. Vendredi 4.03.11. Galliano? Dommage qu'il n'ait pas eu un copain pour lui dire: «Il faut que tu te soignes».

УДК 821.111(73)-31.09

Н. Ю. Шиян,

Днепропетровский национальный университет имени О. Гончара

ОТЧУЖДЕНИЕ КАК ПРИЧИНА РАЗРУШЕНИЯ ВНУТРЕННЕГО МИРА ГЕРОЕВ У. ФОЛКНЕРА

В статье рассматривается проблема отчуждения героев романов У. Фолкнера. Делается комплексный анализ изучаемой проблемы на примере нескольких ранних романов: «Шум и ярость», «Когда я умирала» «Свет в августе». Изучаются причины возникновения отчуждения каждого из героев, анализируется, какое влияние оно оказывает на их внутренний мир и к каким последствиям приводит.

Ключевые слова: проблема, отчуждение, герой, внутренний мир, роман.

ВІДЧУЖЕННЯ ЯК ПРИЧИНА РУЙНУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО СВІТУ ГЕРОЇВ У. ФОЛКНЕРА

У статті розглядається проблема відчуження героїв романів У. Фолкнера. Робиться комплексний аналіз досліджуваної проблеми на прикладі декількох ранніх романів: «Шум та лютя», «Коли я помирала» «Світло в серпні». Вивчаються причини виникнення відчуження кожного з героїв, аналізується, як воно впливає на внутрішній світ фолкнеровських персонажів та до яких наслідків призводить.

Ключові слова: проблема, відчуження, герой, внутрішній світ, роман.

DISPOSSESSION AS THE REASON OF DESTRUCTION THE INNER WORD OF HEROES IN U. FOLKNER

The article deals with the problem of estrangement of the heroes in the novels by W. Faulkner. It focuses on some early novels, which were published in late 1920s-1930s. : «The Sound and the Fury», «As I Lay Dying», «Light in August». The complex analysis of the problem under consideration is done. The author studies the sources of the estrangement of a wide variety of characters and analyses to what extent it affects their life, their nature and their inner world and what it results in. The conclusion is made that all Faulkner's heroes are alienated in their own way. The reasons vary from being victimized by racial or sexist prejudice to basking in the peaceful feeling of being estranged. The estrangement can exist within families or can extend to an entire community. Some heroes are not able to cope with it, and it eventually leads to their death, and others seem to enjoy its beneficial effect.

Key words: problem, estrangement, hero, inner life, novel.

Представленная статья посвящена изучению проблемы отчуждения героев в произведениях выдающегося американского писателя XX века Уильяма Фолкнера на материале романов «Шум и ярость» (1929), «Когда я умирала» (1930), «Свет в августе» (1932).

Творчество У. Фолкнера – явление выдающееся не только в американской литературе, но и в мировой. Его изучением занимались такие ученые как Г. Злобин, А. Зверев, Н. Анастасьев, П. Палиевский, А. Савуренко, Б. Грибанов, Р. Орлова, Т. Мотылева, С. Браун, Т. Макхани, П. Палиевский, А. Долинин, А. Николокин, и другие. В последнее десятилетие опубликовано несколько работ, посвященных творчеству Уильяма Фолкнера в США. Достаточно глубокий анализ творчества Фолкнера в целом представлен в книгах Клинта Брукса и Дэниэла Хоффмана. Однако, в современной отечественной литературе, творчеству У. Фолкнера уделяется недостаточно внимания. В Украине практически нет научных публикаций, посвященных творчеству писателя.

Вопрос отчуждения в современном мире приобрел очень большое значение и стал большой проблемой. Чаще всего одиночество пугает человека более всего в жизни, но одновременно все люди в обществе стремятся иметь личное пространство. Все чаще проблема нарушения личной территории воспринимается столь болезненно, что это приводит к разрушению психики и внутреннего мира человека. Этим определяется **актуальность** статьи. Исследование этой проблемы в творчестве У. Фолкнера носило фрагментарный характер. **Научная новизна** данной статьи обусловлена необходимостью комплексно изучить данный аспект, анализируя целый ряд образов героев различных романов Фолкнера, и систематизировать полученные результаты исследования. **Цель** настоящей работы – анализ специфики феномена отчуждения в романах У. Фолкнера – предполагает выполнение следующих **задач**: изучить причины возникновения отчуждения героев, проследить его влияние на внутренний мир фолкнеровских героев, сравнить особенности проявления отчуждения у различных персонажей.

Отчуждение – «социальный процесс, ... характеризующийся превращением деятельности человека и её результатов в самостоятельную силу, господствующую над ним и враждебную ему» [4, с. 472]. Истоки отчужденности – в относительном обособлении индивидов. Отчуждение получает психологическое выражение в сознании индивида (разрыв между ожиданиями, желаниями человека и нормами, предписываемыми социальной структурой, восприятие этих норм как чуждых и враждебных личности, чувство изоляции, одиночества, разрушение норм поведения и т. п.). Многие литературоведы отмечали, что в американской литературе проблема духовного отчуждения человека перед лицом враждебных социальных сил в обществе занимает одно из центральных мест, а «южный материал», который У. Фолкнер использовал в своём творчестве, «был благодатной почвой для воплощения темы отчуждения» [3, с. 84]. Проблема отчуждения характерна для творчества Фолкнера в целом, но наиболее ярко она проявляется в образах героев его ранних романов.